

Barbara Damjan, Prva gimnazija Maribor

VPELJEVANJE ELEMENTOV FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PRI UČENJU LATINSKEGA BESEDIŠČA

Na podlagi večletnih izkušenj ter pogovorov s kolegi in z dijaki ugotavljam, da pri učenju latinščine najtrši oreh ni latinska slovnica, ampak latinske besede, ki se jih ni mogoče učiti enako kot besedišče sodobnih jezikov. Njihovih pomenov ne podpira dejavna raba (poslušanje), zato morata poučevanje in učenje besedišča temeljiti na asociativnem učenju.

Iz prakse in pogovorov z dijaki ugotavljam, da se besed ne učijo radi, da se učenja pogosto lotijo zadnji trenutek in se zato najpogosteje učijo kar s seznamov (tako da npr. prekrijejo latinski pomen in navajajo slovenskega ali obratno).

Vloga učitelja latinščine je pri tem zelo pomembna. Dijake mora učiti, kako naj se učijo novega besedišča, jih spodbujati, da nove latinske besede povezujejo z ustreznimi izrazi v slovenščini in sodobnih tujih jezikih ali si jih zapomnijo v obliki citatov in rekel ter jih urejajo v besedne družine. Pripraviti jih mora do tega, da se bodo sproti in učinkovito učili latinskih besed.

V nadaljevanju predstavljam primer, ki se je izkazal za zelo uporabnega predvsem v nižjih letnikih. Z dijaki smo pri uri latinščine novo besedišče obravnavali tako, da so si sami izdelali kartončke, na katere so k latinskim besedam dopisali asociacije v obliki sorodnih besed, citatov in fraz, ki so jim pomagale, da so si bolje zapomnili oziroma priklicali v spomin posamezno latinsko besedo. Nekatere latinske besede so na mojo pobudo do naslednje ure dopolnili s kulturno-civilizacijskimi vsebinami, s kontekstom, na podlagi katerega so si dijaki besedo veliko bolje zapomnili (npr. latinska beseda *virtus, mos* ipd.).

Dijakom je bilo všeč, da so si kartončke za učenje besedišča izdelali in vsebinsko oblikovali sami; dela so se lotili navdušeno in prav vsi člani posameznih skupin so prispevali nekaj svojega.

PRIMER: IZDELAVA KARTONČKOV ZA UČENJE LATINSKIH BESED

Potek dela pri pouku:

1. Dijaki se razdelijo v **skupine ali dvojice** (odvisno od števila novih neznanih besed), vsaka skupina dobi en sklop kartončkov.
2. **Navodila za dijake: Na drugo stran kartončkov z latinskimi besedami** (glej tabelo, ki jo je treba razrezati po črtah) **zapišejo slovenski pomen latinske besede, pod njo pa asociacije, »spominska orodja«**, ki jim bodo v pomoč pri učenju latinske besede (glej primere v tabeli).

Pri tem naj si lističe razdelijo kot karte med igralce – vsak napiše svoje asociacije, nato naj lističi zaokrožijo po skupini, da lahko vsakdo pogleda in listič po potrebi dopolni. Pod slovensko besedo lahko napišejo:

- sorodno latinsko besedo (npr. glagol ali pridevnik k samostalniku, pomagajo si z latinsko-slovenskim slovarjem),
- slovensko tujko, izpeljano iz latinske besede (uporabijo lahko Slovar tujk),
- etimološko sorodno besedo v modernem jeziku (pomagajo si lahko s slovarji modernih jezikov, tudi s spletnimi) in/ali
- znan latinski citat ali izrek, frazo.

Če želijo, lahko katero od latinskih besed tudi narišejo.

Učitelj jih lahko opozori, da naj se držijo pravila »manj je več«, saj je lahko že ena beseda dovolj, da si v spomin prikličemo latinsko besedo oziroma si jo zapomnimo.

Po nekaj minutah sledi **analiza skupinskega dela/dela v dvojicah**, tako da poročevalci iz posameznih skupin navajajo svoje predloge k besedam, predstavniki drugih skupin jih lahko dopolnjujejo, učitelj usmerja pogovor in jih spodbuja, da navajajo svoje predloge. (Pri tem lahko učitelj vrstni red analize besed razvrsti tako, da iz tega naredi »zgodbo« (doda kulturnozgodovinski kontekst), če se da; npr. v primeru spodaj navedenih besed se da pomensko povezati: *res publica, senatus, magistratus*, celo *manus* v pomenu vojska, vojna moč.)

Nato lahko dijaki besede **razvrstijo po skupinah na lažje in težje**, sledi pogovor o razlogih za to delitev in o tem, kako si zapomniti težje besede. Dijaki pri tem navajajo svoje predloge in učinkovite načine učenja besed.

Kartice lahko pozneje uporabimo kot koristno sredstvo za vajo/kratko ponavljanje.

Dijaki lahko te podatke zapišejo tudi v »razredni« slovarček v elektronski obliki (dokument v skupni uporabi).

Tabela: K besedama *fides* in *manus* so zapisane možne rešitve dijakov

DIES, ei m.	FACIES, ei f.	FIDES, ei f. Na drugi strani: ZVESTOBA lat. pridevnik: <i>fidus</i> 3 lat. fraza: <i>bona fide</i> it. <i>fedeltà</i> , fr. <i>fidélité</i> , šp. <i>fielidat</i> ang. <i>fielity</i>
RES, ei f.	SPECIES, ei f.	SPES, ei f.
EXERCITUS, us m.	FRUCTUS, us m.	MAGISTRATUS, us m.
MANUS, us f. Na drugi strani: ROKA lat. izrek: <i>Manus manum lavat</i> slov. <i>manualen</i> , <i>manufaktura</i> ang. <i>manual</i> it. <i>la mano</i>	SENATUS, us m.	USUS, us m.

Pomembno je tudi, da učitelj z dijaki pri obravnavi latinskih besed večkrat spregovori o pomenu poznavanja latinskega besedišča, ki se ne konča pri delu z latinskimi besedili, ampak, kot beremo tudi v učnem načrtu za latinščino, »olajšuje učenje, razumevanje in obvladovanje precejšnjega dela besedišča tujih jezikov ter pogloblja razumevanje številnih tujk latinskega in grškega izvora, bodisi v vsakdanjem besedju bodisi v strokovni terminologiji različnih ved in strok; poznavanje tujk in njihovega izvora bistveno olajšuje razumevanje strokovne terminologije pri drugih učnih predmetih«. In ta zakladnica znanja bogati in plemeniti naše predstave ne le o antičnem človeku in času, v katerem je živel, ampak tudi o sodobnem človeku in o tem, kako se stvari – podobno kot pomeni besed – spreminjajo, a v svojem bistvu ostajajo enake.